

ITÄ-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDELLE

Asia

Valitus (aluevalitus) hyvinvointialueen aluehallituksen päätöksistä

Päätökset, johon haetaan muutosta

Pohjois-Karajalan hyvinvointialueen aluehallitus

Pöytäkirja 28.1.2025/Pykälät 10, 11,12,13 ja 14, alueelliset sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämissuunnitelmat

Muutoksenhakijat ja prosessiosoite

Anne Meriläinen, [REDACTED]
[REDACTED]

Selvitys valitusoikeudesta

Muutoksenhakija on hyvinvointialueen jäsen ja ao. päätöksiä koskevien oikaisuvaatimusten jättäjä

Vaatimukset

Sosiaali- ja terveyspalveluiden alueelliset järjestämissuunnitelmat on asetettava toimeenpanokieltoon ja aluehallituksen niitä koskevat päätökset kumottava.

Vaatimuksen perusteet

Sen lisäksi, mitä olen oikaisuvaatimuksissa esittänyt, totean ensinnä yleisellä tasolla sen, että aluehallituksen perusteluissa oikaisuvaatimusten hylkäämiseksi korostuvat saatavilla olevan tiedon torjunta ja aluevaltuuston päätösten tarkoituksenmukainen tulkinta.

Seuraavassa esitän lisäperusteita aluehallituksen päätöksen kumoamiselle tarkemmin.

I

Aluehallitus toteaa aivan oikein aluevaltuuston päättämän palvelustrategian kirjauksen, jonka mukaan sote-palvelupisteet täydentävät suurempien kuntien reuna-alueiden palvelutarvetta, ja palveluita tuotetaan sote-palvelupisteisiin joko sote-keskuksesta tai sote-asemalta käsin.

Suurempien kuntien varsinaista reuna-aluetta ovat kuitenkin kirkonkylien ulkopuoliset alueet ja erityisesti kylät, jotka sijaitsevat sote-keskuksesta tai sote-asemalta katsottuna kirkonkylien takana. Kun kylien asukaslukua ei ole huomioitu palvelupisteiden palvelutarvearvioinnissa tarkoittaa se tosiasiallisesti sitä, ettei kylien lähipalveluita ole ollut tarkoituksaan mitoittaa kirkonkylien palvelupisteisiin eikä tuottaa niissä.

II

Aluehallitus kiistää sen tosiasian, että palveluiden saatavuus heikkenee laajoilla alueilla, kun nykyiseen terveysasemaverkostoon perustuva kylien palvelutarjonta siirretään kirkonkylistä seutukeskukseen ja asiointimatka suuntaansa jatkuu kymmenillä kilometreillä alueilla, joilla ei juurikaan ole julkista liikennettä.

Väite, jonka mukaan 95 prosenttia asukkaista saavuttaa sote-keskuksen tai sote-aseman 40 minuutin ajomatkan päästä, ei perustu todennettuun tietoon. Kun tuo määräite kirjattiin palvelustrategiaan olettamana oli, että pitäjiä palvelupisteiden palvelutarve määritellään pitäjiä koko asukalsuvun perusteella.

III

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaan tulevaisuuslautakunnan tehtäviin kuuluvat muun muassa palveluverkon ja investointisuunnitelmien valmistelu aluehallitukselle.

Tulevaisuuslautakunta vastaa hallintosäännön 12§:n mukaisesti palveluverkon arvioinnista ja esittää siihen muutoksia, seuraa palveluiden yhdenvertaisuutta ja arvioi palveluiden piiriin pääsyä, saatavuutta ja saavutettavuutta.

Antaessaan lausuntonsa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämissuunnitelmista tulevaisuuslautakunta on toteuttanut sille hallintosäännössä määrättyä tehtävää toimia aluehallituksen valmistelevana toimielimenä eikä sitä näin tule rinnastaa muihin lausunnonantajiin. Niin tehdessään aluehallitus on ylittänyt toimivaltuutensa hallintosäännön tulkitsemisessa.

IV

Aluehallituksen mukaan pitäjän rinnastaminen asukasmäärältään itäsuomalaisiin verrokkikuntiin ei ole relevantti tapa tarkastella yksittäisen pitäjän palvelutarvetta mm. välimatkojen, asutuskeskittymien ja ikärakenteen eroavaisuuksien vuoksi.

Oikaisuvaatimuksessa huomautin, että jo järjestämissuunnitelmien valmisteluvaiheessa palvelutarvearviointi olisi voitu tehdä suhteessa **asukasrakenteeltaan samankaltaisiin** kuntiin.

Tätä menettelyä käytetään laajasti kunnissa ja Kuntaliitossa vertailtaessa kunnan toiminnan tehokkuutta ja taloudellisuutta verrokkikuntiin ja voidaan kiistatta soveltaa myös sairastavuusindeksi suuruusluokan määrittämisessä.

Kylien syrjäyttämistä palvelupisteiden palvelutarvemitoituksesta aluehallitus perustelee sillä, että pitäjistä on saatavilla vain kirkonkylien/taajamien virallisia THL:n tai Tilastokeskuksen väestötietoja.

Tosiasiallisesti monet tahot kuten kunnat ja maakunnan liitot seuraavat ja suunnittelevat alueensa väestökehitystä lakisääteisesti (Maankäyttölaki, Laki alueiden kehittämisestä..) osana maankäytön suunnittelua ja alueiden kehittämistä.

Esimerkiksi Pohjois-Karjalan Maakuntaliiton alueiden käytön osaston tilastojen mukaan Pohjois-Karjalan pitäjien asukasluvut 31.12.2023 olivat Kesälahti 1 893, Pyhäselkä 7 612, Kiihtelysvaara 2 139, Tuupovaara 1 370, Eno 4 962 ja Valtimo 1 964. (Värtsilä ei ole tässä mukana, koska sinne ei ole suunniteltu palvelupistettä).

Lisäksi Hyvinvointialueisiin kuuluvilla Pelastuslaitoksilla on oltava käytettävissään tarkat kiinteistö- ja väestötiedot toimialueeltaan tehtäviensä hoitamisen varmistamiseksi.

Näitä käytävissä olevia väestötietoja aluehallitus ei ole huomioinut pitäjien palvelutarpeen arvioinnissa eikä hyvinvointialue ole toteuttanut palveluverkon suunnittelussa alueellista viranomaistyötä.

Kuitenkin **aluehallituksen mukaan** perusterveydenhuollon tarpeen arvioinnissa huomioidaan myös mm. lakisääteisten palvelujen alueellinen kysyntä, alueen lasten ja kouluikäisten lukumäärä, ennaltaehkäisevä työ sekä vuosittaiset käynti- ja tutkimusmäärät.

Palvelupisteiden palvelutarvemitoituksessa näitä ei kuitenkaan ole huomioitu kylien osalta, vaikka esimerkiksi lasten ja kouluikäisten määrä kaikista kylistä tiedetään henkilön

tarkkuudella ja vuosittaiset käynti- ja tutkimusmäärät löytyvät Siun soten omista asiakasrekistereistä.

V ja VI

Johtopäätös kaikesta edellä lausutusta on se, että viranhaltijavalmistelussa päätettiin ensin se minimi, mihin palvelupisteiden mitoitus rajataan ja sen jälkeen se, millä perusteluilla kylät voidaan syrjäyttää pois soten lähipalvelun piiristä.

VII

Aluehallituksen päätökset rikkovat kansalaisten yhdenvertaisuusperiaatetta kahdella tasolla. Ensinnäkin aluehallitus asettaa pitäjien ja kaikilla mittareilla samankaltaisten kuntien asukkaat eriarvoiseen asemaan palveluiden mitoituksessa ja saatavuudessa.

Toiseksi aluehallitus asettaa pitäjien eri osien asukkaat toisiinsa nähden räikeästi eriarvoiseen asemaan järjestämällä lähipalvelut sote-palvelupisteissä vain kirkonkylien asukkaille ja mitoittamalla kirkonkylien ulkopuolisten asukkaiden palvelutarve merkittävästi kauempana sijaitsevalle sote-aseamalla tai sote-keskukseen (Havainnekartta).

VIII

Aluehallituksen mukaan kunta- sen enempää kuin pitäjäraajat eivät määritä palveluiden tuottamisen periaatteita.

Kuitenkin palveluverkko ja kunkin alueen palvelumitoitus on rakennettu täysin kuntarajoja noudattavaksi eli faktisesti kuntarajat määrittävät palveluiden tuottamisen periaatteet.

Lopuksi

Aluehallitus toteaa päätöksessään, että sote-palvelupisteissä voidaan tarjota kiireetöntä lääkärin vastaanottoa käytettävissä olevien resurssien puitteissa ja kunkin sote-keskuksen alueelliseen harkintaan perustuen.

Sote-keskuksille ei jää asiassa harkintavaltaa, koska aluehallitus on päätöksillään rajannut pitäjien todellisen asukasluvun ja allokoitavissa olevan sairastavuusindeksin palvelutarvemitoituksen ulkopuolelle.

”Käytettävissä olevien resurssien puitteissa” on määrite, jonka tulee ohjata hyvinvointialueen kaikkea toimintaa eikä vain sote-palvelupisteitä.

Tämän määritteen käyttämisellä vain palvelupisteiden mitoituksessa aluehallitus vahvistaa sen käsityksen, ettei hyvinvointialueen asukkaiden tasavertaisuutta palvelutarjonnassa ole edes pyritä turvaamaan.

Tämä on vastoin Hyvinvointialuelain 7§:n (Järjestämisvastuu) määräystä, jonka mukaan hyvinvointialue vastaa asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteuttamisesta... sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden **yhdenvertaisesta saatavuudesta**.

Aluehallituksen päätökset rikkovat myös Perustuslain 6§:n määräystä yhdenvertaisuudesta ja 19 §:n määräystä oikeudesta sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämislain 4 §:n määräystä palveluiden yhdenvertaisesta toteuttamisesta.